

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 1. ЈУЛА 1898.

ГОД. XXIII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 33.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ДВАДЕСЕТПЕТОГОДИШЊИЦА ПЕРЕ ДОБРИНОВИЋА.

Дубимац позоришне публике, бисер и понос честите наше дружине: Пере Добриновић слави данас двадесетпетогодишићу свога уметничког дела ван глумачком пољу. Шта то значи двадесет и пет година глумовања, није лако тек с неколико речи казати. Да себи барем донекле можемо представити биланцу двадесетпетогодишића глумовања Пере Добриновића, узмимо на ум, да је он у току од 25 година морао на памет научити стотине разноврсних улога, проучити их у свима појединостима, пронаћи њихово значајно обележје, удесити згодну маску и све то доличним начином изнети пред разноврсну публику, у прескромним нашим приликама, где нема за глумаца ни ферија ни заменика.

Предамном су неколико течајева „Позоришта.“ Нема ни једног течаја у ком неби готово у сваком броју нашли на име Пере Добриновића, као носиоца сад комичне, сад трагичне, сад салонске, сад простонародне, сад карактерне, сад херојске улоге. Можемо рећи, да такве свестраности не налазимо ни у једног глумца на словенском југу.

Прочитao сам већину критика у „Позоришту“ и могу рећи, да нисам управо ни једне нашао где се не би истичале врлине овога у истину ванредно обдарена уметника. Пречесто му се признаје, да се успех комада имаде једино њему принисати. У трагичним комадима трагичан, у комичним комичан, у салонским отмен, у простонародним веран тип из народа: он се креће сувереном сигурношћу на позорници, и никад не видимо по два пута исто лице, и никад не видимо у њему други него онај индивидуалитет, који приказује. Често нас задивљује његова интуиција и конгенијалност у разумевању оних обичном оку невидљивих особина и интегралних прата приказаних лица, без којих би та лица била неразумљива.

Такав је он у комичним, такав у трагичним комадима. Увек му полази за ру-

ком пронаћи и оно нешто, што је писац онако несвесно замислио, а што ишак даје тек праву боју, управо обележје дотичном лицу.

Узмимо на пример његово приказивање Јага у „Отелу“. Шекспир јаго је демон злоће и злурадости у ѡудском облику.

„То је инкарнација паклене душе, што чини зло, и у том ужива, да чини зло и да пречи добро. Таквим демонима у ѡудском облику не треба великих мотива ни покретала, да отпочну паклену акцију, да у њима оживи и ступи у акцију пакао њихове душе. И Шекспир није изнео великих мотива ћаволским интригама Јаговим. Јагу је довољна и проста сумња, да је Отело био неко време ѡубазник његове жене, да му врати, тобоже, мило за драго, улевајући му ћаволском истрајношћу у срце и душу отров ѡубоморе на невину, бедну Дездемону. Он је чисто блажен, да има повода искалити макар над ким пакао своје душе. У читању Шекспирове трагедије „Отела“ човек често прелази преко незнاتних мотива освете Јагове; ал' наш Добриновић дубоко се заронио у студију улоге Јагове, кад је и тај незнатни мотив знао и пронаћи и тако нагласити и протумачити његову вредност оном изјавом Јаговом, да не ће ни да размишљава о том, је ли му сумња на Отела о прелуби са Емилијом основана, већ управо хоће, да сумњу узме као неоспорив чин, само да задовољи демонски импулс, да чини зло, макар се у том злу и сам удавио.“

Те речи сам написао под првим утиском, те их овде понављам, као доказ, каквом ванредном интуицијом располаже наш Добриновић, кад се ради о том, да нам протумачи и оне привидно споредне прте своје улоге у трагичном комаду, без којих би нам много шта било неразумљиво.

Такав је он и у проницању у комичне особине лица, која у шаљивим комадима приказује. Што би било, — да наведемо

један пример — из Максима у Брзак — Веселиновићевом „Биди“, да није дошао у руке Добриновићу, који га је свега заоблио недостижном комиком свога приказа, тако, да нашу пажњу изазива готово вишемаксим, него „Бидо“.

Цео низ комада Блументалових, Шентанових, Мозерових и других млађих немачких писаца живи на нашој позорници само циркулацијом неиспрнне комике Добриновићеве у главним улогама, које он приказује. Духовитост француских писаца сјаје тек тамо оним дражесним француским еспријом, где Добриновић приказује улогу: Дирана, Годифета, Паспарту-а, Мулине-а, себичњака Дитреси-а, Шамоазела и т. д. Само у његовом приказу разумемо реалистичку Чикијевих типова: Чому Балинта у „Господској сиротињи“, професора Тодорку у „Мајци“, и са занимљивошћу гледамо крчмару Барбочу у комаду: „Жене у уставном животу“, од К. Тота.

Како ли је диван у улози слепца Пантелије у Округићевој „Саћурици и Шубари“, а како мило ганутљив у иначе тако силхуетској улози Боже у „Шокици“.

Ко се не диви савршеној његовој идентификацији у класичној улози Стеријиног „Кир Јање“, где ни за час не видимо Добриновића, већ само Кир Јању, који мало не три сата говори тешком мешавином изнакарађена језика, те ни на час не заборавља, да је тврдица Кир Јања! Али ко би изрећао цели калеидоскоп разних озбиљних, смешних и трагичних улога Добриновићевих, у којима свима он једнаком виртуозношћу брилира.

Добриновић није само одличан глумац већ и врстан певач, освајајући срда својим симпатичним, умилним гласом Публика се једнако наслажује, слушајући га, где пева шаљиве и саркастичне куплете у Раймундовим фееријама, као и онда, када пева уз гусле јаворове у „Максиму Црно-

јевићу“, у „Балканској царици“, у „Саћурици и шубарим“. Једнако је врстан певач у улози Мидаса у „Лепој Галатеји“, у дуету и терцету, као и онда кад пева у збору. Кому није измамио сузу на око, певајући као Божо у „Шокици“ онај ганутљиви опроштај од „маје и даје?“ Исто је тако симпатичан, када долази у улози Максима у „Биди“, певајући ону: „Ој, Максо, Максице!“

Споменемо ли још и његове врлине у вршењу редитељске дужности, што је у нашим скромним приликама с превеликим тешкоћама скопчано: можемо себи створити донекле синтетичну слику његових заслуга у току његовог двадесетитетогодишњег глумовавања.

Не познајем га из млађих његових дана; али ово последњих десет година, што га гледам и проучавам његове глумачке креације, све више утврђује се може уверење, да је он тако ненакнадив уметник, без којега се наше позориште не би ни замислити могло. Како је сада у јеку своје мушки снаге савладао све тешкоће глумачке уметности, те сигурном ногом стао на пут виртуозности, дао Бог, да га још дуго гледамо, где стиче тријумф за тријумфом, ловор за ловором на уметничком пољу. Синтеза досадањих му заслуга овлашћује нас на још лепше наде. Гледајући га, где још увек ствара све савршеније креације своје уметности, као што му је у најновије доба „Јорик“ у „Новом комаду“, пехотице нам пада на памет она стара реч: „Ars est longa, vita brevis.“

Повесница глумачке уметности нашеј нареда забележиће златним словима име нашег дичног слављеника, као заслужног прегаоца у данима, где је српском позоришту намењена тако велика патриотска задаћа. Бог нам га још дуго овако свежа, радина и напредна поживио!

J. Xp

ЈЕЦА ДОБРИНОВИЋКА

— ПРИЈАТЕЉУ НЕРИ ДОБРИНОВИЋУ —

Допусти ми, пријатељу, да баш данас не говорим само о теби. Биће тога доста. Шоред твога приказа на позорници, биће још, који ће говорити о твојим особинама. Џублика ће ти клизати и тапшати и поздравиће љубимца свог: тебе ће те почасти и занети и одушевити, ти ћеш уживати оно, што си у пуној мери заслужио — па онет, кад се после толиких овација вратиш у свој стан....

Ти ћеш заман ту тражити друга твог од толико година, заман ћеш тражити сродну душу, која је уза те стајала и у друштве-

ном и у уметничком животу. Ти не ћеш, не ћеш наћи твоју жену, твоју — нашу — Јецу, да с тобом и срдачно и свесно дели данашњи тријумф твој.... Како ће ти бити у грудима тада, ти ћеш једини то најбоље и знати и осећати.

О, знам ја тебе! Теби ће се срце стегнути, и пред душевним очима твојим низаће се лаке сенке из прошлих дана, кад сте једно другом испомагали у многим тренуцима, тумачећи овај или онај тешки момент које улоге.

Зашто се не да скаменити по који такав тренутак, да и далеком нараштају покаже, како

је онда било! Па и да се дà, зар би та нéма, скамењена уста била прави израз баш онога тренутка? — — Нé, не! Али је ипак нешто ту, које ће бар донекле заменити приказ онога тренутка. Тад је моменат, кад Јецине улоге приказује друга личност, друго тело а особито други дух. Онда, е, онда нам ниче пред очима сва чаробност њене појаве, онда нам се у свој пластици приказује сенка Јецина као позитиван израз ваљаности онога тренутка. Ми је онда, баш онда, видимо боље и живље, него у доба правога рада њеног, кад смо у пријатном и веселом заносу прешли преко тренутака, од којих је сваки завредио, да је бар још једаред тако дugo пред нама.

Јер Јеца није тек само стајала и ишла на позорници; она је ту и живела и живовала. Она је била Јеца тек само на позоришном листу, на позорници је била — била је она, што је требала бити!

А шта није ту све била!

Најзанимљивије је, што је она још у младо доба приказивала старије госпе. И док је њена мало мађа сестра била на позорници и девојче и млада јунакиња, Јеца је са мађа-ним срцем у грудима а са жућкастом шминком на свежим образима била бања, комична бања, која је тешала и музала речи своје улоге као оживотворена личност песникове маште. Дух Јецин био је *spiritus movens et agens*, који је у једном тренутку схватио и разумео, шта треба да је, кад оличава песников фантом.

И Јеца је постала старија. Од глумице, која је инстинктивно, по урођеном јајном дару, приказивала истинито онo, што треба, постаде уметница, која у својој врсти постиже највиши степен. Много ће и много проћи; на позорници ће се много и много приказати и говорити, многа ће и многа покушати, да буде оно што је била Јеца, — моћи ће бити и добра, али Јеца не ће бити никад. Она жива игра кад ћути, она немо разговарање — Јеца се није никад укипила па са срзнутим лицем чекала, да дође и на њу ред! Она је на позорници увек била и духом присутна а не само телом — а то је била њена особина, њена претежност, њена надмоћност и уметност.

Са Јецом је и једна уметничка индивидуалност легла у гроб....

Ја знам, пријатељу, да ћеш се баш данас ссетити твога друга не само у животу; знам,

да ћеш баш данас осетити што је нема ту, знам, да баш твоје срце најсилније куца за изгубљеним другом, па зато допусти, да ти то баш данас и кажем.

А тебе, тебе благословио добри Бог и очувао нам те у свој свежини на високој уметничкој красоти твојој!

Бог те поживео!

М. С.—к.

ПОЗОРИШТЕ

(† Тамајо-и-Баус). Најзнатнији међу свима сувременим драмским писцима у Шпанији, дон Мануел Тамајо и Баус (Tamaayo y Baus) преминуо је недавно у Мадриду. Тамајо напустио је пре дужег времена радњу око позоришта, па се искључиво посветио миријем послу — био је управник народне библиотеке. Вели се, да се повукао од позорнице с тога, што је велики део позоришне публике његову драму: „Los hombres be bien“ („Добротвори“), у којој је неке егоистичке „добротворе“ из мадридских друштвених кругова живим бојама насликао, — јавно и отворено одбацио и осудио. Као син глумца и глумице живео је Мануел Тамајо од ране младости своје у позоришној атмосфери. Утиси, што их је тамо стекао, имали су одсудна утецаја на даљи му живот. Као и Лопе, који је од дванаест година писао прву своју позоришну игру, видео је и Тамајове ће као ћак приказану једну од његових драма: „Genoveva de Brabant“ . Деца са чудноватим даром ретко долазе до потпуне зрелости, али је Тамајо спадао у те ретке изузетке. У својој уметности доспео је до таква значаја, да му у Шпанији у овом столећу не беше равна. Прва су му дела била: „El cinco de Agosto“ („Пети август“), „Angela“ (по Шилеровом комаду „Сплетка и Љубав“) и „Виргинија“, прва шпанска трагедија, по речима једног изврсног шпанског критичара. Читаву епоху створила је његова трагедија: „La locura de amor“ (Љубавно лудило). За тим је једно за другим на брзо написао дела: „El pueyo Don Juan“, (Нов Дон Хуан), „El nudo gordiano“ („Гордијски чвор“), „Niña y madre“ („Мати и кћи“) и друге драме, али ове нису показале песника сасвим на висини своје уметности. Но Тамајо изнео је на скоро опет цело своје велико знање и умење у делима: „La bola de nieve“ („Лопта од снега“), „Lo positivo“ „Lances de honor“ и пре свега у драми: „Un drama pueyo“ („Нов комад“), а то га је дело показало као достојана наследница Лопе-ја, Тирса, Калдерона, Морете и других великана. „Нов комад“, та необично лепа драма, приказана је нe давно у овој сезони са особитим успехом и на нашој позорници у преводу Хајма Давића. — р —

Идеје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

30. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

Ван претплате.

СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА

У ПРОСЛАВУ ДВАДЕСТПЕТОГОДИШЊЕГ ГЛУМОВАЊА

П. ДОБРИНОВИЋА.

У НОВОМ САДУ, у среду 1. (13. јула) 1898.

ПО ДРУГИ ПУТ:

НОВ КОМАД.

Драма у 3 чина, написао Дон Мануел Тамајо и Баус, са шпанског превео Х. С. Давић.

Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Јорик	— — — —	Добриновић.
Алиса	— — — —	С. Бакаловићка.
Едмундо	— — — —	Спасић.
Валтон	— — — —	Николић.

Шекспир	— — — —	Васпљевић.
Писац	— — — —	Душановић.
Сценариста	— — — —	Динић.
Шаптач	— — — —	Матић.

Више глумца и глумица и позоришних послужитеља — Догађа се у Енглеској, 1605.
Први и други чин у кући Јориковој, трећи чин на позорници и у облачницама.

ОСОБЕ У НОВОМ КОМАДУ:

Гроф Октавијо	— — — —	Г. Јорик.		Беатрича	— — — —	Гђа Алиса.
Манфредо	— — — —	Г. Едмундо.		Ландолфо	— — — —	Г. Валтон.

 После свршетка свечане представе прослава јубиларова.

У суботу 4. (16.) јула: „Циганин“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, написао Е. Сиглигети, посрбло Јустин М. Шимић, за српску позорницу уредио А. Хаџић, музика од А. Милчинског. Свечана представа у прославу 25 годишњег глумовавања А. Лукића.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића, до 11 сата пре подне.

Почетак тачно у 8 са хата у вече.